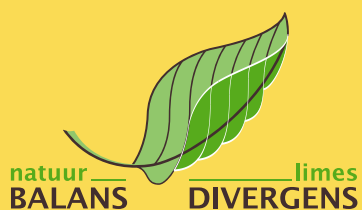

QUICKSCAN BESCHERMDE NATUUR

Koppelen van een tweetal gasleidingen bij Woudrichem

Toetsing aan de Flora- en faunawet en de
Natuurbeschermingswet 1998

In opdracht van:
N.V. Nederlandse Gasunie

QUICK SCAN BESCHERMDE NATUUR

Koppelen van een tweetal gasleidingen bij Woudrichem

Toetsing aan de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998

Ing. B. Niemeijer

Op verzoek van: N.V. Nederlandse Gasunie
Contactpersoon: L. van der Lof

Opgesteld door: B. Niemeijer
Projectnummer: 14-139

Datum: 9-12-2014

Colofon

© 2014 Natuurbalans - Limes Divergens BV / N.V. Nederlandse Gasunie

Tekst en samenstelling: B. Niemeijer

Projectleiding: B. Niemeijer

Met medewerking van: D. Heijkers

Projectnummer: 14-139

In opdracht van: N.V. Nederlandse Gasunie

Contactpersoon: Dhr. L. van der Lof

Foto's omslag: Impressie van de ingreeplocatie (B. Niemeijer); inzet: Elektrische bevissing op de ingreeplocatie (B. Niemeijer)

Wijze van citeren: Niemeijer, B. 2014. Quick scan beschermde natuur. Koppelen van een tweetal gasleidingen bij Woudrichem. Toetsing aan de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Niets uit dit rapport mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Natuurbalans-Limes Divergens BV noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurbalans-Limes Divergens BV. De opdrachtgever vrijwaart Natuurbalans-Limes Divergens BV voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

INHOUD

1	INLEIDING.....	5
2	BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP	7
3	ONDERZOEKSMETHODE.....	9
3.1	Om welke soorten gaat het.....	9
3.2	Inventarisatie beschermde soorten	9
3.3	Toetsing aan de Flora- en faunawet.....	10
4	TOETSING FLORA- EN FAUNAWET	11
4.1	Overzicht streng beschermde soorten.....	11
4.2	Vaatplanten.....	11
4.3	Vleermuizen	12
4.4	Overige zoogdieren	12
4.5	Broedvogels.....	13
4.6	Reptielen	14
4.7	Amfibieën.....	14
4.8	Vissen	15
4.9	Ongewervelden	15
5	CONCLUSIE	16
5.1	Consequenties Flora- en faunawet	16
5.2	Mitigerende maatregelen	16
5.3	Vervolgonderzoek	16
BIJLAGE 1	INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET	18
BIJLAGE 2	BESCHERMINGSREGIMES FLORA- EN FAUNAWET	25
BIJLAGE 3	PROTOCOLLEN	27

1 INLEIDING

Achtergrond

De Gasunie is voornemens werkzaamheden uit te voeren aan de zuidwest kant van Woudrichem. Hier liggen momenteel twee gasleidingen parallel aan elkaar. Ter hoogte van de Middelvaart in Woudrichem komt een koppelingen tussen deze leidingen met een lengte van ongeveer 75 meter. Voor de aanleg van de koppelleiding zullen een aantal bomen gekapt dienen te worden en wordt een B-watergang doorkruist.

Aanleiding

Realisatie van ruimtelijke ingrepen kan leiden tot overtreding van verbodsbepalingen in de Nederlandse natuurwetgeving, waarbij de volgende twee wetten van belang zijn:

1. De *Flora- en faunawet* (in het vervolg Ffw), die de bescherming regelt van plant- en diersoorten. Overtreding van de Ffw ten aanzien van streng beschermde soorten¹ vereist mogelijk een ontheffing ad artikel 75 (zie Bijlage 1 voor een inleiding op de Ffw).
2. De *Natuurbeschermingswet 1998* (in het vervolg Nbw), die de bescherming regelt van natuurgebieden. Indien het voorgenomen project in strijd is met de instandhoudingdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, is mogelijk een vergunning Nbw noodzakelijk.

Ten behoeve van de uitvoerbaarheid en vergunbaarheid van de voorgenomen ingreep dient een actueel en volledig beeld te bestaan van het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie of binnen de invloedssfeer ervan. Aan de hand daarvan dient de voorgenomen ingreep getoetst te worden aan de bepalingen in de Ffw.

Aangezien er geen Natura 2000-gebieden aanwezig zijn binnen de invloedssfeer van de ingreep, is er geen noodzaak voor toetsing aan de Nbw. Deze wetgeving komt in voorliggende rapportage verder niet meer aan de orde.

Probleemstelling

Een actueel en/of volledig verspreidingsbeeld van beschermde flora en fauna op de planlocatie of binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep ontbreekt. Hierdoor is niet duidelijk of er een kans bestaat op overtreding van verbodsbepalingen uit de Ffw ten aanzien van streng beschermde soorten.

Opdrachtformulering

Op verzoek van de Gasunie heeft Bureau Natuurbalans – Limes Divergens BV een quickscan uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie en de verplichtingen die bij realisatie van de voorgenomen ingreep voortvloeien uit de bepalingen in de Flora- en faunawet.

¹ Streng beschermde soorten: de zogenaamde 'overige soorten' uit tabel 2 en de strikt beschermde soorten uit tabel 3 van de *Flora- en faunawet*. Deze soorten vereisen bij activiteiten de te kwalificeren zijn als ruimtelijke ontwikkeling, in geval van schade, mogelijk een ontheffing van de Ffw. Soorten uit tabel 1 van de Ffw hebben vrijstelling van ontheffing. Zie bijlage 2 voor een soortenoverzicht en beschermingsregimes.

Doelstelling

Doel van het onderzoek is het verschaffen van inzicht in eventuele consequenties van de voorgenomen ingreep met betrekking tot de Ffw. Het onderzoek zal antwoord geven op de volgende vragen:

1. Komen op de planlocatie streng beschermde soorten voor (tabel 2 en 3 Ffw) of kunnen deze hier worden verwacht?
2. Wat zijn eventuele negatieve effecten van de voorgenomen ingreep op deze beschermde soorten?
3. Op welke wijze kunnen eventuele negatieve effecten beperkt of voorkomen worden?
4. Is voor uitvoering van de ingreep een ontheffing op de Flora- en faunawet noodzakelijk en zo ja, voor welke soorten en onder welke voorwaarden?
5. Wordt vervolgonderzoek noodzakelijk geacht?

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft ligging en begrenzing van de ingreeplocatie en gaat in op de voorgenomen ingreep. In hoofdstuk 3 volgen opzet en uitvoering van het voorliggende onderzoek. In hoofdstuk 4 wordt de voorgenomen ingreep getoetst aan de Ffw. In hoofdstuk 5 worden de belangrijkste conclusies op een rij gezet.

2 BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP

Aan de zuidwest kan van de bebouwde kom van Woudrichem ter hoogte van de Middelveert zal een koppeling gerealiseerd worden tussen twee bestaande gasleidingen. De nieuw te leggen leiding heeft een lengte van ongeveer 75 meter (zie onderstaande kaart voor een overzicht van de situatie). De leiding komt vanaf de bestaande leiding aan de oostkant voor het grootste deel te liggen in een grasveld aan de rand van de bebouwde kom. Op het grasveld staan enkele fruitbomen en een zomerlinde. De leiding zal verder een B-watergang doorkruisen en uitkomen bij de westelijke leiding die door een bouwland ligt, waar momenteel mais wordt verbouwd.

Figuur 1. Ligging van de ingreeplocatie.

Voor de aanleg en instandhouding van deze leiding zullen maximaal een 19-tal bomen gekapt worden. Daarnaast zullen twee leidingen de B-watergang aan de westkant doormiddel van twee droge zinkers kruisen. Hiervoor wordt een gedeelte van de watergang droog gezet. Om de nieuwe leiding realiseren is een wijziging in het bestemmingsplan nodig. De uitvoer van het project staat gepland omstreeks september 2015. Na de werkzaamheden zal er herplant van bomen plaatsvinden.

Figuur 2. Impressie van de ingreeplocatie.

3 ONDERZOEKSMETHODE

3.1 OM WELKE SOORTEN GAAT HET

In geval van activiteiten die te kwalificeren zijn als ‘ruimtelijke ontwikkelingen’, zoals voorliggend project, gaat het bij toetsing aan de Ffw om soorten die landelijk gezien zeldzamer zijn. Deze hebben een zwaardere bescherming en zijn in de Ffw opgenomen in tabel 2 en 3 van beschermde soorten.

Voor beschermde soorten die algemeen zijn geldt een lichtere vorm van bescherming. Deze zijn in de Ffw opgenomen in tabel 1. Bij uitvoer van ruimtelijke ontwikkelingen geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Ffw.

Bijlage 1 bevat een beknopte toelichting op de Ffw.

3.2 INVENTARISATIE BESCHERMDE SOORTEN

Bureaustudie

Archiefgegevens over het voorkomen van beschermde flora en fauna op de ingreeplocatie zijn geanalyseerd. De gegevens zijn afkomstig uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Deze databank bevat waarnemingen van beschermde en zeldzame planten en dieren.

Veldonderzoek

Op 11 augustus 2014 is de ingreeplocatie bezocht door een tweetal ecologen van Bureau Natuurbalans. Het doel van dat veldbezoek was tweeledig:

1. Er is een inschatting gemaakt van de potenties van de ingreeplocatie voor beschermde soorten. Deze inschatting is gemaakt op basis van een beoordeling van aanwezige biotopen en habitats op de planlocatie (expert judgement), in combinatie met uitvoerige kennis over ecologie en landelijke verspreiding van beschermde soorten.
2. Er is specifiek gezocht naar aanwezigheid van in Nederland beschermde planten- en diersoorten. Hierbij is extra aandacht besteed aan het voorkomen van beschermde vissoorten, door de watergang te bevissen met een draagbaar elektrovisapparaat. (zie onderstaand “*methode onderzoek vissen*”)

Het veldonderzoek dat is uitgevoerd ten behoeve van de quickscan was beperkt van opzet. Mocht aanvullend onderzoek nodig zijn, dan is dat in de aanbevelingen opgenomen.

Methode onderzoek flora

De ingreeplocatie is onderzocht op het voorkomen van beschermde planten. Daarbij is de aandacht speciaal uitgegaan naar kansrijke locaties (bosjes, houtwallen, slootoevers, uiterwaarden etc). In combinatie met de archiefgegevens is hiermee een goede onderbouwing mogelijk voor het vaststellen van de kans op negatieve effecten op beschermde flora.

Methode onderzoek vleermuizen

Een uitgebreide vleermuisinventarisatie heeft niet plaatsgevonden aangezien de noodzaak daarvoor in dit stadium ontbrak. Wel is tijdens het veldbezoek gelet op de aanwezigheid van mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen op de ingreeplocatie. Daarbij valt te denken aan bomen met holten of scheuren.

Methode onderzoek broedvogels

Het onderzoek naar vogels heeft zich gericht op (kansen op) aanwezigheid van vogels met een vaste verblijfplaats, zoals uilen, spechten of roofvogels. Daarbij is de aandacht specifiek uitgegaan naar aanwezigheid van dikkere bomen met holten.

Een volledige inventarisatie naar broedvogels is niet uitgevoerd, aangezien er geen wettelijke plicht is tot het uitvoeren van een dergelijk intensief onderzoek. Werkzaamheden vinden namelijk plaats buiten het broedseizoen, waardoor er geen kans is op een verstoring van broedende vogels en hiermee op een overtreding van de Ffw.

Methode onderzoek amfibieën en vissen

Aanwezige wateren op de ingreeplocatie zijn éénmalig bemonsterd op aanwezigheid van beschermde vissen met behulp van een elektrovisapparaat. Hierbij dient de beugel van het schepnet als anode (pluspool) en wordt er een stroomkring (ongeveer 1 meter in diameter) in het water gecreëerd. Vissen binnen deze stroomkring raken verdoofd en worden richting de anode getrokken. Bij het onderbreken van de stroomkring zullen de vissen vrijwel direct weer wegzwemmen. Naast vissen wordt hierbij extra gelet op amfibieën die ook op de stroom reageren. Daarnaast zijn de oevers onderzocht op eventueel aanwezige amfibieën (bijvoorbeeld inspringende kikkers e.d.).

3.3 TOETSING AAN DE FLORA- EN FAUNAWET

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen op een locatie met beschermde soorten worden twee mogelijkheden geboden:

1. Mitigerende maatregelen
2. Ontheffingsaanvraag

1. Mitigerende maatregelen

Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet door uitvoering van mitigerende maatregelen.

Van belang is dat de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen gewaarborgd blijft.

Om zeker te zijn dat de voorgenomen maatregelen voldoende zijn, kunnen deze ter controle worden voorgelegd aan Dienst Regelingen (DR). Indien DR akkoord gaat, ontvangt u een besluit waarin staat dat u geen ontheffing nodig heeft, omdat de voorgestelde maatregelen zijn goedgekeurd. Met deze beschikking kan worden aangetoond dat men zich houdt aan de Flora- en faunawet, bijvoorbeeld als iemand bezwaar maakt.

2. Ontheffingsaanvraag

Kan behoud van de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde soorten niet worden gegarandeerd, dan is een reguliere ontheffingsaanvraag nodig. Bij de beoordeling daarvan worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- Is er een wettelijk belang? (alleen Tabel 3-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (Tabel 3-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Indien compenserende maatregelen getroffen moeten worden, houdt dat per definitie in dat de functionaliteit niet behouden kan blijven en dat er dus ontheffing aangevraagd moet worden.

4 TOETSING FLORA- EN FAUNAWET

4.1 OVERZICHT STRENG BESCHERMDE SOORTEN

Een overzicht van streng beschermde soorten die bekend zijn uit het onderzoeksgebied is weergegeven in tabel 1. De gegevens zijn verzameld tijdens het veldonderzoek op 11 augustus 2014 en afkomstig uit de NDFF databank. Sommige gegevens uit de databank geven geen exacte locatie weer maar een groter vlak (bijvoorbeeld kilometerhok), waarbinnen ook het onderzoeksgebied valt. Hierbij is niet met zekerheid te zeggen of de soort ook op het onderzoeksgebied voorkomt of alleen daar buiten. Het overzicht geeft een zo volledig mogelijk beeld over ongeveer de laatste tien jaar, afhankelijk van de soortgroep.

tabel 1. Streng beschermde soorten in het onderzoeksgebied, waargenomen op locatie tijdens het veldonderzoek op 11 augustus 2014 of afkomstig uit waarnemingsarchieven. Van de vogels zijn alleen de soorten weergegeven waarvan het nest buiten de broedtijd als 'vaste verblijfplaats' wordt beschouwd en als gevolg daarvan jaarrond beschermd is².

Ffw: opgenomen in tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet.

HR: opgenomen in bijlage II of IV van de Europese Habitatrichtlijn.

VR: opgenomen op de Europese Vogelrichtlijn.

RL: opgenomen op de landelijke Rode Lijst (ge=gevoelig, kw=kwetsbaar, be=bedreigd, eb=ernstig bedreigd. Indien geen status is aangegeven, is de soort thans niet bedreigd).

jaar: meest recente waarnemingsjaar.

Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	Ffw	HR	VR	RL	jaar
AMFIBIEËN						
Rugstreeppad	<i>Bufo Calamita</i>	3	IV		ge	2006

4.2 VAATPLANTEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Volgens de Natuurbank zijn uit het kilometerhok, waarin de planlocatie zich bevindt geen beschermde plantensoorten bekend. Op basis van het veldbezoek en expert judgement kan worden gesteld dat op de ingreeplocatie geen streng beschermde plantensoorten voorkomen, omdat de ter plaatse heersende omstandigheden niet geschikt zijn om als groeiplaats voor deze soorten te fungeren.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde planten worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vaatplanten is daarmee niet aan de orde.

² Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde vogelnesten binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet onder de definitie 'nest'. Daarnaast is van een aantal soorten het nest jaarrond beschermd. Deze nesten vallen óók buiten het broedseizoen binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en wel onder de definitie 'vaste verblijfplaats'. Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd.

4.3 VLEERMUIZEN

Wettelijke status

Alle soorten vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van de Ffw. Binnen het leefgebied van vleermuizen zijn de volgende elementen beschermd:

- verblijfplaatsen;
- belangrijke vliegroutes;
- essentieel foerageergebied.

Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen aanwezig zijn in oude bomen en gebouwen. Over het algemeen zijn verblijfplaatsen van vleermuizen niet permanent bewoond. De dieren verplaatsen zich een aantal keer per jaar, waarbij ze periodiek terugkeren naar dezelfde verblijfplaatsen. Om die reden worden alle verblijfplaatsen (winterverblijfplaats, kraamkamer, tussenverblijfplaats, paarplaats) gerekend tot vaste verblijfplaatsen en zijn jaarrond beschermd, ook wanneer ze tijdelijk niet worden gebruikt.

Vliegroutes en foerageergebied die essentieel zijn voor het voortbestaan van een populatie worden eveneens gerekend tot onderdeel van een vaste rust- of verblijfplaats en zijn derhalve ook beschermd. Voor uitvoering van activiteiten die kunnen leiden tot negatieve beïnvloeding van een populatie geldt een ontheffingplicht.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De binnen de ingreeplocatie zijn alle bomen bekeken op holtes en spleten. Deze zijn niet aangetroffen en ook niet te verwachten gezien het nog vrij jonge bomen betreft. Dit maakt ze ook minder geschikt als vliegroute voor vleermuizen die mogelijk een verblijfplaats hebben in de gebouwen (woningen) rond de ingreeplocatie.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Aangezien er geen negatieve effecten optreden op verblijfplaatsen, vliegroutes of foerageergebied dat van essentieel belang is voor verblijfplaatsen in de omgeving, worden verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van vleermuizen niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vleermuizen is daarmee niet aan de orde.

4.4 OVERIGE ZOOGDIEREN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Uit de omgeving van de ingreeplocatie zijn geen streng beschermde zoogdieren bekend. Gezien de ligging van de ingreeplocatie binnen de bebouwde kom en het biotoop (grasveld), zijn streng beschermde zoogdieren hier ook niet te verwachten.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde zoogdieren worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vaatplanten is daarmee niet aan de orde.

4.5 BROEDVOGELS

Wettelijke status

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels, dat globaal loopt van half maart tot half juli. Tijdens het broedseizoen vallen namelijk alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en zijn daardoor beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Voor een verdere aanscherping van de definitie van het begrip ‘nesten’ wordt onderscheid gemaakt tussen broedseizoenen en niet-broedseizoenen.

Nesten jaarrond beschermd

Van een aantal vogels is het nest jaarrond beschermd. De nesten van roofvogels, uilen (uitgezonderd bosuil), gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, ooievaar en roek vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van ‘vaste rust- of verblijfplaats’ in artikel 11 van de Ffw³ (2009). Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, in principe jaarrond beschermd.

Nesten beschermd tijdens broedseizoen

Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten wordt hieraan voldaan door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Nesten van de overige vogelsoorten vallen buiten de broedperiode niet onder de definitie ‘nest’ of ‘vaste verblijfplaats’ in artikel 11 van de Ffw. Ze worden namelijk het daaropvolgende broedseizoen niet weer in gebruik genomen en zijn buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Geschikte broedlocaties voor vogels moeten vooral gezocht worden in struweel dat in de nabijheid van de planlocaties aanwezig is, open grasland grenzend aan de watergangen en langs de oevers van de watergangen.

Nesten die ook buiten het broedseizoen vallen onder de definitie van “vaste rust- of verblijfplaats” zijn niet in de directe omgeving van de planlocatie aanwezig.

Negatieve effecten van de voorgenomen ingreep

Gedurende het broedseizoen kan het kappen van bomen en het uitvoeren van graafwerkzaamheden in grasland of ruigte leiden tot verstoring van broedende vogels.

Voorkómen van negatieve effecten

Er zijn twee mogelijkheden om overtreding van verbodsbepalingen van de Ff-wet ten aanzien van broedvogels te voorkomen (zie ook bijlage 3 Protocol broedvogels):

- De werkzaamheden worden uitgevoerd buiten het broedseizoen van aanwezige soorten. Voor de meeste soorten valt dit in de periode half maart - half juli. Voor het broedseizoen

³ Bron: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. (Dienst Regelingen 2009)

wordt echter geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet; van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

- Het werkterrein wordt vóór aanvang van het broedseizoen ongeschikt gemaakt voor vogels om er te broeden. Voorbeelden van maatregelen zijn het rooien van bomen en struwelen en het maaien van ruigte, grasland, oevervegetaties etc. Gedurende het broedseizoen dient deze situatie gehandhaafd te blijven. Op deze wijze wordt voorkomen dat broedvogels gaan broeden op de werkstrook, waarna werkzaamheden ook in het broedseizoen kunnen plaatsvinden.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Ontheffingen voor verstorende werkzaamheden tijdens het broedseizoen worden slechts bij hoge uitzondering verleend. Veelal dient gebruik te worden gemaakt van het alternatief om werkzaamheden uit te stellen tot na de broedperiode van aanwezige soorten of om de planlocatie ongeschikt te maken voor vogels om er te broeden.

Onder voorwaarde dat verstorende werkzaamheden worden uitgevoerd buiten het broedseizoen van aanwezige vogelsoorten, worden verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van vogels niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vogels is daarmee niet aan de orde.

4.6 REPTIELEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Binnen de planlocatie zijn geen geschikte biotopen aanwezig voor reptielen. Ook zijn er geen archiefwaarnemingen bekend van reptielen uit de directe omgeving.

Op basis van het ontbreken van geschikte reptielbiotopen, zoals heide, heischrale graslanden en goed ontwikkelde bosranden, in combinatie met de regionale verspreiding van reptielen, kan worden aangenomen dat streng beschermde reptielen niet op de ingreeplocatie aanwezig zijn of er kunnen voorkomen.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde reptielen worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor reptielen is daarmee niet aan de orde.

4.7 AMFIBIEËN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De op de ingreeplocatie aanwezige watergang is een ondiepe, voedselrijke, afvoerende sloot, die vooral gevoed wordt door kwel (veel ijzervlokken). Dergelijke wateren vormen geen geschikte voortplantingsplaatsen voor de streng beschermde amfibiesoorten. Op kilometerhok niveau is wel rugstreeppad bekend, het huidige habitat is momenteel minder geschikt voor deze soort. Rugstreeppad is echter een pioniersoort en heeft een voorkeur voor primeriastadia in de ecologische successie. Door een terrein af te graven of grond op aan te brengen kan er een geschikt habitat voor rugstreeppad ontstaan.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde amfibieën worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor amfibieën is daarmee niet aan de orde. Gezien de aanwezigheid van rugstreeppad in de omgeving is de aanbeveling om buiten de voortplantingsperiode van rugstreeppad te werken. De kwetsbare voortplantingsperiode voor

rugstreeppad is van maart t/m augustus. Dit om te voorkomen dat rugstreeppadden uit de omgeving gebruik gaan maken (voortplanten) van de nieuwe situatie.

4.8 VISSEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Tijdens het veldonderzoek op 11 augustus 2014 zijn in de wateren binnen het plangebied geen streng beschermde vissen aangetroffen. Waarnemingen van vissen waren beperkt tot de niet-beschermde soort tiendoornige stekelbaars. In de omgeving van de ingreeplocatie is in het verleden kleine modderkruiper aangetroffen. Gezien het habitat van de watergang binnen de ingreeplocatie wordt hier geen kleine modderkruiper verwacht. De sloot heeft een vrij steil talud met een vrij harde bodem met daarop een flinke laag ijservlokken.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde vissen worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vissen is daarmee niet aan de orde.

4.9 ONGEWERVELDEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Beschermde dagvlinders, libellen of overige ongewervelden die een juridisch zwaardere bescherming genieten komen niet voor op de ingreeplocatie. Oorzaken hiervoor zijn dat zwaarder beschermde ongewervelden uiterste zeldzaam zijn in Nederland en dat de verspreiding van deze soorten zich beperkt tot bijzondere milieus, zoals hoogvenen, kalkgraslanden, voedselarme vennen en oude eikenbossen. Deze milieus zijn op of nabij de ingreeplocatie niet voorhanden.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde ongewervelden worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor ongewervelden is daarmee niet aan de orde.

5 CONCLUSIE

5.1 CONSEQUENTIES FLORA- EN FAUNAWET

Op de planlocatie zijn geen streng beschermde plant- of diersoorten aangetroffen en deze worden hier op basis van het ontbreken van vereiste biotopen ook niet verwacht. De voorgenomen ingreep leidt derhalve niet tot negatieve effecten ten aanzien van wettelijk streng beschermde soorten zoals bedoeld in de Flora- en faunawet. Een ontheffing op de Ffw voor realisatie van de voorgenomen ingreep is daardoor niet nodig.

5.2 MITIGERENDE MAATREGELEN

Broedvogels

- Om negatieve effecten ten aanzien van broedvogels te voorkomen, dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen van aanwezige soorten. Het broedseizoen valt voor de meeste soorten in de periode van half maart tot half juli. Voor het broedseizoen wordt echter geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet; van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.
- Als alternatief kunnen maatregelen worden getroffen om het plangebied vóór aanvang van het broedseizoen ongeschikt te maken voor vogels om er te broeden. Voorbeelden van maatregelen zijn het snoeien van struweel, het maaien van ruigte etc. Gedurende het broedseizoen dient deze situatie gehandhaafd te blijven. Op deze wijze wordt voorkomen dat broedvogels gaan broeden op de werkstrook, waarna werkzaamheden ook in het broedseizoen kunnen plaatsvinden.

Amfibieën (rugstreeppad)

- Om te voorkomen dat de in de omgeving aanwezige rugstreeppad gebruik gaat maken van de ingreep, dienen de werkzaamheden buiten de voortplantingsperiode te worden uitgevoerd. De voortplantingsperiode van rugstreeppad is van maart t/m augustus.
- Wanneer in de voortplantingsperiode van rugstreeppad (maart t/m augustus) wordt gewerkt, dient de aanbeveling om het werkveld af te zetten met een paddenscherm. Dit om te voorkomen dat rugstreeppadden gebruik gaan maken van eventuele plassen die ontstaan door neerslag in het kale zand.

Vissen

- In verband met de algemene zorgplicht (zie ook bijlage 1) wordt aanbevolen om bij het dempen of afdammen van een watergang één kant op te werken, zodat vissen de mogelijkheid hebben voor de werkzaamheden uit te zwemmen en niet ingesloten te worden. Houdt hierbij rekening dat er niet richting een doodlopend punt wordt gewerkt, waardoor vissen alsnog worden ingesloten.

5.3 VERVOLGONDERZOEK

Uit de quick scan is gebleken dat het verspreidingsbeeld van streng beschermde soorten op de planlocatie en binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep actueel en volledig is. Vervolgonderzoek is niet nodig.

BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van dier- en plantensoorten in Nederland. Het uitgangspunt van de wet is dat **schadelijke effecten op beschermde soorten in principe verboden zijn**, tenzij uitdrukkelijk toegestaan: het “*nee, tenzij*”-principe.

Onder bepaalde voorwaarden kan op grond van artikel 75 ontheffing worden verleend voor overtreding van de verbodsbepalingen van de Ffw (zie Kader 1). Deze ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Kader 1. Algemene verbodsbepalingen Ffw

De algemene verbodsbepalingen zijn opgenomen in de artikelen 8 t/m 13.

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11

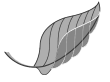
Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

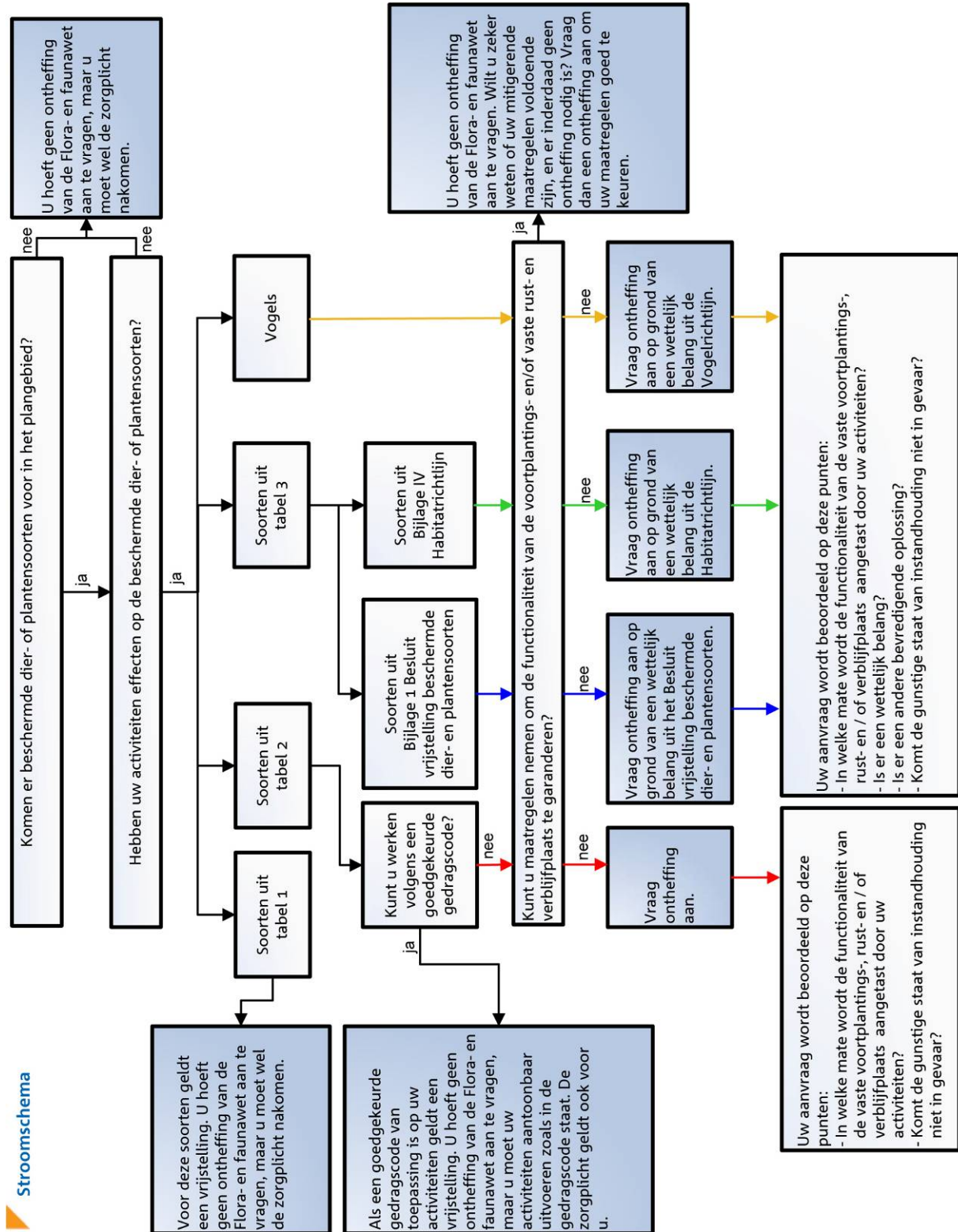
Artikel 13

Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Stroomschema beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen

(bron: Dienst Regelingen)

OMGANG MET DE FLORA- EN FAUNAWET BIJ RUIMTELIJKE INGREPEN

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen in een gebied met beschermde soorten zijn er twee mogelijkheden (zie ook stroomschema hiernaast):

1. Voorkom overtreding van de Ffw door het treffen van mitigerende maatregelen;
2. Vraag ontheffing aan

1. Voorkom overtreding van de Ffw door middel van mitigerende maatregelen

Overtreding van de Ffw kan worden voorkomen door mitigerende maatregelen te treffen, waarmee negatieve gevolgen van de activiteit voorkomen worden. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van aanwezige beschermde soorten. Het betreft hier de functies van het leefgebied die ervoor zorgen een soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld behoud van migratieroutes en foerageergebied. Veiligstellen ervan kan betekenen dat mogelijk geen ontheffing meer nodig is. Om hiervan zeker te zijn kan vooraf goedkeuring gevraagd worden aan Dienst Regelingen.

Voor het verkrijgen van een goedkeuring dient rekening gehouden te worden met een looptijd die overeenkomt met een ontheffingsaanvraag.

2. Vraag ontheffing Ffw aan

Voor activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling* wordt bij toetsing aan de Ffw onderscheid gemaakt in drie beschermingsregimes. In **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** is een overzicht opgenomen van de indeling van beschermde dier- en plantensoorten in deze beschermingsregimes.

tabel 1. Algemene soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*, geldt bij overtreding van artikelen 8 t/m 13 van de Ffw ten aanzien van soorten uit tabel 1 een vrijstelling van ontheffing.

tabel 2. Overige soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*, geldt ten aanzien van soorten uit tabel 2 eveneens een vrijstelling van ontheffing, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Is er geen goedgekeurde gedragscode, dan is bij overtreding van verbodsbepalingen een ontheffing noodzakelijk. Een aanvraag wordt beoordeeld middels de **lichte toets**:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven. Om schade te voorkomen worden mitigerende maatregelen voorgeschreven.

tabel 3. Streng beschermde soorten

Bij schade aan soorten uit tabel 3 is altijd een ontheffing op de Ffw nodig. In dit geval is de **uitgebreide toets** van toepassing:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven;
- Er is geen minder schadelijk alternatief voor de voorgenomen activiteit;
- De activiteit voldoet aan een volgend belang:
 - o *Bijlage 1 soorten*: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (bijv. ruimtelijke inrichting of ontwikkeling).
 - o *Bijlage IV soorten Habitatrichtlijn*: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
- In geval van activiteiten die te karakteriseren zijn als *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling* dient 'zorgvuldig handelen' in acht te worden genomen. Hiertoe dient de aanvrager actief op te treden om alle mogelijke schade aan de soort te voorkomen.

Vogels

Bij bescherming van vogelnesten wordt onderscheid gemaakt tussen nesten die jaarrond zijn beschermd en nesten die alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd.

Bescherming vogelnesten tijdens broedseizoen

Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde vogelnesten binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Ffw onder de definitie 'nest', en zijn beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Het verstoren van broedende vogels en hun nesten tijdens de broedtijd is verboden.

Bescherming vogelnesten buiten broedseizoen

Een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten zijn met ingang van september 2009 opgenomen op de *aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten* (Dienst Regelingen 2009). De soorten van deze lijst zijn opgenomen in Tabel 3. De nesten van deze soorten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd. Bij jaarrond beschermde nesten worden de volgende categorieën onderscheiden:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Als aanvulling op de aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten is een aantal vogelsoorten opgenomen met niet jaarrond beschermde nesten. Deze soorten vallen onder categorie 5 (zie ook Tabel 4):

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Deze categorie 5-soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Tabel 2. Lijst jaarrond beschermde vogelnesten.

SOORT	KOLONIE- BROEDER	AANWEZIG IN BEBOUWDE OMGEVING	AANWEZIG IN NATUURGEBIED	CATEGORIE VASTE NESTEN
Boomvalk	nee	nee	ja	4
Buizerd	nee	nee	ja	4
Gierzwaluw	nee	ja	nee	2
Grote gele kwikstaart	nee	nee	ja	3
Havik	nee	nee	ja	4
Huismus	ja	ja	nee	2
Kerkuil	nee	ja	nee	3
Oehoe	nee	nee	ja	3
Ooievaar	nee	ja	nee	3
Ransuil	nee	nee	ja	4
Roek	ja	ja	nee	2
Slechtvalk	nee	ja	ja	3
Sperwer	nee	nee	ja	4
Steenuil	nee	ja	nee	1
Wespendief	nee	nee	ja	4
Zwarte wouw	nee	nee	ja	4

Tabel 3. Vogelsoorten van categorie 5: voor deze soorten is inventarisatie wenselijk.

Blauwe reiger	Grauwe vliegenvanger	Raaf
Boerenzwaluw	Groene specht	Ruigpootuil
Bonte vliegenvanger	Grote bonte specht	Spreeuw
Boomklever	Hop	Tapuit
Boomkruiper	Huiszwaluw	Torenvalk
Bosuil	IJsvogel	Zeearend
Brilduiker	Kleine bonte specht	Zwarte kraai
Draaihals	Kleine vliegenvanger	Zwarte mees
Eidereend	Koolmees	Zwarte roodstaart
Ekster	Kortsnavelboomkruiper	Zwarte specht
Gekraagde roodstaart	Oeverzwaluw	
Glanskop	Pimpelmees	

Omgevingscheck

Als een jaarrond beschermd nest zal verdwijnen door een ingreep is altijd een omgevingscheck nodig. Een deskundige moet dan vaststellen of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Als dat niet het geval is, dient voor zover mogelijk een alternatief nest te worden aangeboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd. Houd er in dat geval rekening mee dat ontheffing alleen mogelijk is met een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn, te weten:

- Bescherming van flora en fauna
- Veiligheid van het luchtverkeer
- Volksgezondheid of openbare veiligheid

Op basis van de belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang' en 'uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen' kan met ingang van september 2009 geen ontheffing meer worden aangevraagd.

ALGEMENE ZORGPLICHT

In de Ffw is een zorgplicht opgenomen:

- *artikel 2, lid 1:* Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
- *artikel 2, lid 2:* De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden geleverd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden geleverd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken).
- *artikel 10:* Indien wordt gehandeld overeenkomstig de zorgplicht, dan is van opzettelijk verontrusten van beschermde soorten (zoals bepaald in artikel 10) geen sprake. Een ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 10 is dan niet aan de orde. Vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 10 voor streng beschermde soorten (tabel 3) is voor bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen wettelijk gezien niet mogelijk. Het opzettelijk verontrusten van soorten ten behoeve van bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen is dus niet toegestaan.

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dienen dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te worden verplaatst, teneinde schade aan deze soorten zo veel mogelijk te voorkomen.

VANGEN EN VERPLAATSEN VAN SOORTEN

Als u voor het uitvoeren van uw mitigerende maatregelen dieren moet vangen en verplaatsen is dat geen overtreding van de artikelen 9 en 13 van de Ffw. U heeft daarvoor geen ontheffing nodig. Het is namelijk niet uw bedoeling de dieren (definitief) aan de natuur te onttrekken. Het is toegestaan om soorten te verplaatsen uit de directe gevarenszone naar een vergelijkbare habitat in de directe omgeving. Voorwaarde is dat u de soorten in één keer verplaatst, zonder onnodig oponthoud. Dit geldt voor alle beschermde planten en dieren, maar uitdrukkelijk niet voor vleermuizen, muizen en vogels i.v.m. de stressgevoeligheid van deze dieren. Voor het

tijdelijk ergens anders onderbrengen van planten of dieren heeft u wel ontheffing nodig, omdat de soorten dan niet direct worden vrijgelaten in de omgeving.

ZORGVULDIG HANDELEN

In gedragscodes en ontheffingsaanvragen in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling waarbij het gaat om soorten van tabel 3, dient *zorgvuldig gehandeld* te worden. Zorgvuldig handelen gaat verder dan de hiervoor genoemde *algemene zorgplicht*, die een algemeen beschaafd en fatsoenlijk handelen inhoudt. Zorgvuldig handelen houdt in dat er geen wezenlijke invloed is op beschermde soorten en dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen. Hiertoe dient de aanvrager actief te handelen. Activiteiten die te bestempelen zijn als zorgvuldig handelen zijn mitigerende en compenserende maatregelen.

BIJLAGE 2 BESCHERMINGSREGIMES FLORA- EN FAUNAWET

Tabel 1: Algemene soorten

Zoogdieren		veldmuis	Microtus arvalis	Slakken	
aardmuis	Microtus agrestis	vos	Vulpes vulpes	wijngaardslak	Helix pomatia
bosmuis	Apodemus sylvaticus	wezel	Mustela nivalis		
dwergmuis	Micromys minutus	woelrat	Arvicola terrestris	Vaatplanten	
bunzing	Mustela putorius			aardaker	Lathyrus tuberosus
dwergpspitsmuis	Sorex minutus	Reptielen en amfibien		akkerklokje	Campanula rapunculoides
egel	Erinaceus europeus	bruine kikker	Rana temporaria	brede wespenorchis	Epipactis helleborine
gewone bosspitsmuis	Sorex araneus	gewone pad	Bufo bufo	breed klokje	Campanula latifolia
haas	Lepus europeus	middelste groene kikker)	Rana esculenta	gewone dotterbloem	Caltha palustris palustris
hermelijn	Mustela erminea	kleine watersalamander	Lissotriton vulgaris	gewone vogelmelk	Ornithogalum umbellatum
huisspitsmuis	Crocodyra russula	meerkikker	Rana ridibunda	grasklokje	Campanula rotundifolia
konijn	Oryctolagus cuniculus			grote kaardenbol	Dipsacus fullonum
mol	Talpa europea	Mieren		kleine maagdenpalm	Vinca minor
ondergrondse woelmuis	Pitymys subterraneus	behaarde rode bosmier	Formica rufa	knikkende vogelmelk	Ornithogalum nutans
ree	Capreolus capreolus	kale rode bosmier	Formica polyctena	koningsvaren	Osmunda regalis
rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus	stronkmier	Formica truncorum	slanke sleutelbloem	Primula elatior
tweekleurige bosspitsmuis	Sorex coronatus	zwartrugbosmier	Formica pratensis	zwanebloem	Butomus umbellatus

Tabel 2: Overige soorten

Zoogdieren		kleine wormzeenaald	Nerophis lumbriciformis	grote muggenorchis	Gymnadenia conopsea
damhert	Dama dama	kleine zeenaald	Syngnathus rostellatus	gulden sleutelbloem	Primula veris
edelhert	Cervus elaphus	kleine zilversmelt	Argentina sphyraena	harlekijn	Anacamptis morio
eekhoorn	Sciurus vulgaris	klein oogrog	Raja microcellata	herfstschroeforchis	Spiranthes spiralis
grijze zeehond	Halichoerus grypus	kleurige grondel	Pomatoschistus pictus	hondskruid	Anacamptis pyramidalis
grote bosmuis	Apodemus flavicollis	kiilpipvis	Ctenolabrus rupestris	honingorchis	Hemimium monorchis
steenmarter	Martes foina	koekoeksrog	Raja naevus	jeneverbes	Juniperus communis
walrus	Odobenus rosmarus	kristalgrondel	Crystallogobius linearis	klein glaskruid	Parietaria judaica
wild zwijn	Sus scrofa	lichtend sprotje	Maurilicus muelleri	kleine keverorchis	Neottia cordata
zadelrob	Phoca groenlandica	lozano's grondel	Pomatoschistus lozanoi	kleine zonnedauw	Drosera intermedia
		maanvis	Mola mola	klokjesgentiaan	Gentiana pneumonanthe
Reptielen en amfibien		makreelgeep	Scomberesox saurus	kluwenklokje	Campanula glomerata
alpenwatersalamander	Mesotriton alpestris	marm grondel	Proterorhinus marmoratus	koraalwortel	Corallorhiza trifida
levendbarende hagedis	Zootoca vivipara	murray's zeedonderpad	Triglops murrayi	kruisbladgentiaan	Gentiana cruciata
soepschildpad	Chelonia mydas	noorse grondel	Pomatoschistus norvegicus	lange ereprijs	Veronica longifolia
		noorse meun	Ciliata septentrionalis	lange zonnedauw	Drosera anglica
Dagvlinders		ombervis	Argyrosomus regius	mannetjesorchis	Orchis mascula
moerasparelmoervlinder	Euphydryas aurinia	paganelgrondel	Gobius paganellus	maretak	Viscum album
vals heideblauwtje	Lycæides idas	parelvis	Echiodon drummondi	moeraswespenorchis	Epipactis palustris
		pitvis	Callionymus lyra	muurbloem	Erysimum cheiri
Vissen (zoetwater)		rasterpitvis	Callionymus reticulatus	parnassia	Parnassia palustris
aal (paling)	Anguilla anguilla	reuzenhaai	Cetorhinus maximus	pijlscheefkelk	Arabis hirsuta sagittata
beekdonderpad	Cottus rhenanus	ringelrob	Phoca hispida ssp. hispida	poppenorchis	Orchis anthropophora
kleine modderkruiper	Cobitis taenia	rode zeebrasem	Pagellus bogaraveo	prachtklokje	Campanula persicifolia
meerval	Silurus glanis	schorpioengrondel	Lebetus scorpioides	purperorchis	Orchis purpurea
rivierdonderpad	Cottus perifretum	schurftvis	Amoglossus laterna	rapunzelklokje	Campanula rapuncululus
witvingrondel	Romanogobio belingi	sidderrog	Torpedo nobiliana	rechte driehoeksvaren	Gymnocarpium robertianum
		slakdolf	Liparis liparis	rietorchis	Dactylorhiza majalis praetermissa
Vissen (zoutwater)		slimprik	Myxine glutinosa	ronde zonnedauw	Drosera rotundifolia
adderzeenaald	Entelurus aequoreus	sniipvis	Macroramphosus solopax	rood bosvogeltje	Cephalanthera rubra
baillon's lipvis	Crenilabrus bailloui	spaanse makreel	Scomber japonicus	ruig klokje	Campanula trachelium
blauwe haai	Prionace glauca	spaanse zeebrasem	Pagellus acarne	schubvaren	Ceterach officinarum
blauwkeeltje	Helicolenus dactylopterus	sterrog	Raja radiata	slanke gentiaan	Gentianella amarella
blonde rog	Raja brachyura	trekkervis	Balistes carolinensis	soldaatje	Orchis militaris
bokvis	Boops boops	trompetterzeenaald	Syngnathus typhle	spaanse ruiter	Cirsium dissectum
botervis	Pholis gunnulus	vierdradige meun	Rhinonemus cimbrius	spindotterbloem	Caltha palustris araneosa
braam	Brama brama	vorskwab	Raniceps raninus	steenanjier	Dianthus deltoideus
brakwatergrondel	Pomatoschistus microps	zee-engel	Squatina squatina	steenbreekvaren	Asplenium trichomanes
dikkopje	Pomatoschistus minutus	zeepaardje	Hippocampus ramulosus	stengelolze sleutelbloem	Primula vulgaris
dikrugtong	Microchirus variegatus	zeestekelbaars	Spinachia spinachia	stengelomvattend havikskruid	Hieracium amplexicaule
driedradige meun	Gaidropsurus vulgaris	zuignapvis	Diplecogaster bimaculata	stijf hardgras	Catapodium rigidum
dwergbolk	Trisopterus minutus	zwaardvis	Xiphias gladius	tongvaren	Asplenium scolopendrium
dwergbot	Phrynorhombus norvegicus	zwarte grondel	Gobius niger	valkruid	Arnica montana
engelse poot	Aspitrigla cuculus	zwarte haai	Dalatias licha	veenmosorchis	Hammarbya paludosa
evervis	Capros aper	zwarte vis	Centrolophus niger	veldgentiaan	Gentianella campestris
franse tong	Solea lascaris	zwartoglipvis	Symphodus melops	veldsalie	Salvia pratensis
gaffelmakreel	Trachinotus ovatus	Vaatplanten		vleeskleurige orchis	Dactylorhiza incarnata
gehoorde slijmvis	Parablennius gattorugine	aangebrande orchis	Neottia ustulata	vliegenorchis	Ophrys insectifera
gemarmeerde sidderrog	Torpedo marmorata	aapjesorchis	Orchis simia	vogelnestje	Neottia nidus-avis
gestreepte lipvis	Sarpa salpa	beenbreek	Narthecium ossifragum	voorjaarsadonis	Adonis vernalis
gestreepte poot	Labrus bimaculatus	bergklokje	Campanula rhomboidalis	wantsenorchis	Anacamptis coriophora
gevekte gladde haai	Mustelus asterias	bergeklokje	Platanthera montana	waterdrieblad	Menyanthes trifoliata
		bergnachtorchis		weideklokje	Campanula patula

gevekte griet	Zeugopterus punctatus	bijenorchis	Ophrys apifera	welriekende nachtorchis	Platanthera bifolia
gevekte lipvis	Labrus bergylla	blaasvaren	Cystopteris fragilis	wilde gagele	Myrica gale
gevekte pitvis	Callionymus maculatus	blauwe zeedistel	Eryngium maritimum	wilde herfsttijloos	Colchicum autumnale
glasgrondel	Aphia minuta	bleek bosvogeltje	Cephalanthera damasonium	wilde kievitsbloem	Fritillaria meleagris
golfrog	Raja undulata	bokkenorchis	Himantoglossum hircinum	wilde marjolein	Origanum vulgare
goudharder	Liza aurata	bosorchis	Dactylorhiza maculata fuchsii	wit bosvogeltje	Cephalanthera longifolia
groene zeedonderpad	Taurulus bubalis	brede orchis	Dactylorhiza majalis majalis	witte muggenorchis	Pseudorchis albida
groenlandse haai	Somniosus microcephalus	bruinrode wespenorchis	Epipactis atrorubens	zinkviooltje	Viola lutea calaminaria
grote koorbaarvis	Atherina presbyter	daslook	Allium ursinum	zomeradonis	Adonis aestivalis
grote zeenaald	Syngnathus acus	dennenorchis	Goodyera repens	zomerkllokje	Leucocjum aestivum
harnasmannetje	Agonus cataphractus	duitse gentiaan	Gentianella germanica	zwartsteel	Asplenium adiantum-nigrum
hondshaai	Scyliorhinus canicula	franjugentiaan	Gentianella ciliata		
ijlandse bandvis	Lumpenus lampretaeformis	geelgroene wespenorchis	Epipactis muelleri	Kevers	
kathaai	Scyliorhinus stellaris	gele helmbloem	Pseudofumaria lutea	vliegend hert	Lucanus cervus
klapmuts	Cystophora cristata	gevekte orchis	Dactylorhiza maculata maculata	Kreeftachtigen	
kleine pieterman	Echiichthys vipera	groene nachtorchis	Dactylorhiza viridis	rivierkreeft	Astacus astacus
kleine roodbaars	Sebastes viviparus	groensteel	Asplenium viride		
kleine slakdolf	Liparis montguyi	grote keverorchis	Neottia ovata		

Tabel 3: Soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB

Bijlage 1 AMvB		bechstein's vleermuis	Myotis bechsteinii	geelbuikvuurpad	Bombina variegata
Zoogdieren		bever	Castor fiber	gladde slang	Coronella austriacus
das	Meles meles	bosvleermuis	Nyctalus leisleri	heikikker	Rana arvalis
boomarter	Martes martes	brandt's vleermuis	Myotis brandtii	kamsalamander	Triturus cristatus
eikelmuis	Elomys quercinus	bruinvis	Phocoena phocoena	kemp's zeeschildpad	Lepidochelys kempii
gewone zeehond	Phoca vitulina	bulrug	Megaptera novaeangliae	knoflookpad	Pelobates fuscus
veldspitsmuis	Crocodyra leucodon	butskop (hille)	Hyperoodon ampullatus	lederschildpad	Dermochelys coriacea
waterspitsmuis	Neomys fodiens	dwerppotvis	Kogia breviceps	muurhagedis	Podarcis muralis
		dwergruinvis	Balaenoptera acutorostrata	poelkikker	Rana lessonae
		euraziatische lynx	Lynx lynx	rugstreeppad	Bufo calamita
Reptielen en amfibien		franjestart	Myotis nattereri	vroedmeesterpad	Alytes obstetricans
adder	Vipera berus	gestreepte dolfin	Stenella coeruleoalba	zandhagedis	Lacerta agilis
hazelworm	Anguis fragilis	gewone dolfin	Delphinus delphis		
ringslang	Natrix natrix	gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	Dagvlinders	
vinpootsalamander	Lissotriton helveticus	gewone grootoorvleermuis	gewone grootoorvleermuis	apollovinder	Parnassius apollo
vuursalamander	Salamandra salamandra	gewone spitsdolfijn	Mesoplodon bidens	boszandoo	Lopinga achine
		gewone vinvis	Balaenoptera physalus	donker pimperlblaauwtje	Maculinea nauithous
Vissen		griend	Globicephala melas	grote vuurvinder	Lycena dispar
beekprik	Lampetra planeri	grijze dolfin	Grampus griseus	pimperlblaauwtje	Maculinea teleius
bittervoorn	Rhodeus amarus	grijze grootoorvleermuis	Plecotus austriacus	tijmblaauwtje	Maculinea arion
elrits	Phoxinus phoxinus	grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrumequinum	zilverstreephooibeestje	Coenonympha hero
gestippelde alver	Alburnoides bipunctatus	grote rosse vleermuis	Nyctalus lasiopterus		
grote modderkruiper	Misgurnus fossilis	hamster	Cricetus cricetus	Libellen	
riverprik	Lampetra fluviatilis	hazelmuis	Muscardinus avellanarius	bronslibel	Oxygastra curtisii
		ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus	gaffellibel	Ophiogomphus cecilia
Dagvlinders		kleine dwergvleermuis	Pipistrellus pygmaeus	gevekte witsnuitlibel	Leucorrhinia pectoralis
bruin dikkopje	Erynnis tages	kleine hoefijzerneus	Rhinolophus hipposideros	groene glazenmaker	Aeshna viridis
dwerfblauwtje	Cupido minimus	kleine zwaardwalvis	Pseudorca crassidens	noordse winterjuffer	Sympterna paedisca
dwerfgdikkopje	Thymelicus acteon	laativlieger	Eptesicus serotinus	oostelijke witsnuitlibel	Leucorrhinia albifrons
groot geaderd witje	Aporia crataegi	meervleermuis	Myotis dasycneme	riverrombout	Stylurus flavipes
grote ijsvogelvinder	Limnitis populi	mopsvleermuis	Barbastella barbastellus	sierlijke witsnuitlibel	Leucorrhinia caudalis
heideblauwtje	Plebejus argus	narwal	Monodon monoceros		
iepepage	Strymonidia w-album	noordse vinvis	Balaenoptera borealis	Vissen	
kalkgraslanddikkopje	Spialia sertorius	noordse vleermuis	Eptesicus nilsoni ssp. nilsoni	houting	Conegonus oxyrrhynchus
keizersmantel	Argynnis paphia	noordse woelmuis	Microtus oeconomus	steur	Acipenser sturio
klaverblauwtje	Cyaniris semiargus	orca	Orcinus orca		
purperstreepparelmoervinder	Brenthis ino	otter	Lutra lutra	Vaatplanten	
rode vuurvinder	Lycena hippothoe	potvis	Physeter catodon	drijvende waterweegbree	Luronium natans
rouwmantel	Nymphalis antiopa	rosse vleermuis	Nyctalus noctula	groenknolorchis	Liparis loeselii
tweekleurig hooibeestje	Coenonympha arcania	ruige dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii	kruipend moeras scherm	Apium repens
veenbesparelmoervinder	Bolaria aquilonis	tuimelaar	Tursiops truncatus	zomerschroeforchis	Spiranthes aestivalis
veen hooibeestje	Coenonympha tullia	tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus		
velddparelmoervinder	Melitaea cinxia	vale vleermuis	Myotis myotis	Kevers	
woudparelmoervinder	Melitaea diamina	watervleermuis	Myotis daubentonii	brede geelrandwaterroofoever	Dytiscus latissimus
zilvervlek	Boloria euphrosyne	wilde kat	Felis silvestris	gestreepte waterroofoever	Graphoderus bilineatus
		witflankdolfijn	Lagenorhynchus acutus	heldenbok	Cerambyx cerdo
Vaatplanten		witsnuitdolfijn	Lagenorhynchus albirostris	juchtleerkever	Osmoderma eremita
groot zeegras	Zostera marina				
		Reptielen en amfibien		Weekdieren	
Bijlage IV HR		boomkikker	Hyla arborea	bataafse stroommossel	Unio crassus
Zoogdieren		dikkopschildpad	Caretta caretta	platte schijfthoren	Anisus vortliculus
baardvleermuis	Myotis mystacinus				

BIJLAGE 3 PROTOCOLLEN

Om schadebeperkend op te treden dienen bij de uitvoering van het werk de instructies van de hierna opgenomen protocollen opgevolgd te worden. De uitvoerder van de werkzaamheden wordt hierop gewezen.

PROTOCOL BROEDVOGELS

Dit protocol heeft betrekking op potentieel geschikte broedlocaties en is bedoeld om schade aan broedvogels te voorkomen.

Werkzaamheden uitvoeren buiten broedseizoen

Gedurende het broedseizoen vallen alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Ffw en zijn beschermd. Ontheffingen voor verstorende werkzaamheden tijdens het broedseizoen worden slechts bij hoge uitzondering verleend. Veelal is er het alternatief om werkzaamheden uit te stellen tot na de broedperiode van aanwezige soorten. **Het komt er op neer dat verstorende werkzaamheden, zoals kappen en snoeien van bomen en struweel, plaats dienen te vinden buiten het broedseizoen van aanwezige soorten.** Op die manier worden geen verbodsbepalingen overtreden en is er geen ontheffing nodig.

Het broedseizoen loopt voor de meeste soorten van half maart tot half juli. In het kader van de Flora- en faunawet wordt echter geen standaardperiode gehanteerd voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval door de werkzaamheden wordt verstoord, ongeacht de datum.

Ten aanzien van broedvogels gelden voor de planning van verstorende werkzaamheden de volgende voorwaarden:

- Normaliter worden verstorende werkzaamheden uitgevoerd ná 15 juli en vóór 15 maart.
- Op plaatsen waar broedactiviteiten van laatbroedende vogels (zoals kwartelkoning) worden vermoed, worden verstorende werkzaamheden uitgesteld tot na 15 augustus.

Alternatief: ingreeplocatie ongeschikt maken voor broedvogels

Indien voorkomen wordt dat bewoonde nesten verstoord of vernield worden, kunnen werkzaamheden ook worden uitgevoerd tijdens het broedseizoen. Daartoe dient de ingreeplocatie voorafgaand aan het broedseizoen (dus vóór 15 maart) onaantrekkelijk te worden gemaakt als broedlocatie, zodat voorkomen wordt dat vogels er gaan nestelen. Voorbeelden van werkzaamheden waarmee de ingreeplocatie vóór aanvang van het broedseizoen onaantrekkelijk wordt gemaakt voor broedvogels, zijn:

- Kappen van bomen, snoeien van struweel, frezen van stobben, versnipperen van takken;
- Verwijderen van de teelaardelaag, zodat de situatie ongeschikt wordt voor bijvoorbeeld weidevogels;
- Kort maaien van riet, ruigte of grasland, waarna deze situatie in stand gehouden wordt tot aan het einde van het broedseizoen of, wanneer dit eerder is, tot aan de afronding van de werkzaamheden;
- Zwart maken van bouwland met behulp van een cultivator en deze situatie in stand houden tot aan het einde van het broedseizoen of, wanneer dit eerder is, tot aan de afronding van de werkzaamheden;

-
- Aanbrengen van optische verstoring op de ingreeplocatie, zoals paaltjes met gekleurd lint e.d.
 - Dagelijks betreden van de ingreeplocatie.

Genoemde maatregelen dienen uitsluitend om vestiging van broedvogels te voorkomen, en dus niet voor het bestrijden van al aanwezige broedgevallen.

PROTOCOL AMFIBIEËN (RUGSTREEPPAD)

Bij werkzaamheden binnen leefgebied van zwaar beschermde amfibieën dient gewerkt te worden conform onderstaande maatregelen:

- Een belangrijke maatregel om schade op voorhand te voorkomen vormt de planning voor uitvoering van werkzaamheden. Werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd buiten de kwetsbare periode van aanwezige soorten. De mate van kwetsbaarheid hangt daarbij af van het type biotoop:
 - o werkzaamheden aan het *voortplantingswater* vinden bij voorkeur plaats buiten het voortplantingsseizoen. Afhankelijk van de soort is dit de periode september t/m februari.
 - o werkzaamheden aan de *winterbiotoop* vinden bij voorkeur plaats buiten de periode van overwintering. Afhankelijk van de soort is dit de periode april t/m september.
- Wanneer er wel in de kwetsbare periode gewerkt wordt, dient de aanbeveling het werkterrein af te zetten met een zogenaamd paddenscherm. Dit om te voorkomen dat rugstreeppad tijdens de werkperiode gebruik gaat maken van het werkterrein. Rugstreeppad is een pioniersoort en heeft een voorkeur voor primeriastadia in de ecologische successie. Door een terrein af te graven of grond op aan te brengen kan er een geschikt habitat voor rugstreeppad ontstaan. Met name plassen water door regenval die op dit habitat ontstaan, bieden een perfect voortplantingswater voor rugstreeppad.